

- ical study into dynamic process configurations. *Journal of Educational Psychology*, 114(8), 1773–1800. Scopus. <https://doi.org/10.1037/edu0000755>
- Vandermeulen, N., De Maeyer, S., Van Steendam, E., Lesterhuis, M., Bergh, H. van den, & Rijlaarsdam, G. (2020). Mapping synthesis writing in various levels of Dutch upper-secondary education. A national baseline study on text quality, writing process and students' perspectives on writing. *Pedagogische Studiën*, 97(3), 187–236.
- Vandermeulen, N., Broek, B. van den, Van Steendam, E., & Rijlaarsdam, G. (2020). In search of an effective source use pattern for writing argumentative and informative synthesis texts. *Reading and Writing*, 33(2), 239–266. Scopus. <https://doi.org/10.1007/s11145-019-09958-3>
- Vandermeulen, N., Broek, B. van den, Van Steendam, E., & Rijlaarsdam, G. (2020). In search of an effective source use pattern for writing argumentative and informative synthesis texts. *Reading and Writing*, 33(2), 239–266. <https://doi.org/10.1007/s11145-019-09958-3>
- Vandermeulen, N., Van Steendam, E., De Maeyer, S., & Rijlaarsdam, G. (2023). Writing process feedback based on keystroke logging and comparison with exemplars: Effects on the quality and process of synthesis texts. *Written Communication*, 40(1), 90–144. <https://doi.org/10.1177/07410883221127998>
- Wisniewski, B., Zierer, K., & Hattie, J. (2020). The power of feedback revisited: A meta-analysis of educational feedback research. *Frontiers in Psychology*, 10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.03087>
- Zhai, N., & Ma, X. (2022). Automated writing evaluation (AWE) feedback: A systematic investigation of college students' acceptance. *Computer Assisted Language Learning*, 35(9), 2817–2842. <https://doi.org/10.1080/09588221.2021.1897019>
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory Into Practice*, 41(2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2
- Zimmerman, B. J., & Kitsantas, A. (2002). Acquiring writing revision and self-regulatory skill through observation and emulation. *Journal of Educational Psychology*, 94(4), 660–668. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.94.4.660>

LISELORE VAN OCKENBURG is docent Nederlands aan het Stedelijk Gymnasium Den Bosch. In 2022 rondde zij een promotieonderzoek aan de Universiteit van Amsterdam af, naar het leren schrijven van syntheseseteksten in het voortgezet onderwijs. Momenteel doet zij als Postdoctoraal onderzoeker (Dudoc Alfa) onderzoek naar academisch schrijven binnen het profielwerkstuk.
E-mail: L.vanOckenburg@uva.nl

DAPHNE VAN WEIJEN is universitair docent en onderzoeker aan de Interfacultaire Lerarenopleidingen (ILO) van de Universiteit van Amsterdam. Zij voert samen met anderen domeinspecifiek onderzoek uit naar syntheseseteksten schrijven en schrijfonderwijs in moedertaal en moderne vreemde talen, en begeleidt praktijkonderzoek van docenten binnen de Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam-VO/MBO.
E-mail: D.vanWeijen@uva.nl

GERT RIJLAARSDAM was 17 jaar leraar Nederlands en studeerde Nederlands en onderwijswetenschappen. Hij is sinds 1981 als onderzoeker en later ook vakdidacticus verbonden aan de Universiteit van Amsterdam. Promoveerde (1986) op een studie naar de effecten van peerfeedback op schrijfvaardigheid, schrijfprocessen en attitudes.
E-mail: G.C.W.Rijlaarsdam@uva.nl

Collocaties in de lespraktijk: Opvattingen, kennis en uitdagingen van mvt-docenten

ABID EL MAJIDI

Collocatiekennis vormt een essentieel onderdeel van effectief vreemdetalenonderwijs. Deze studie onderzoekt de opvattingen, kennis en lespraktijken van Nederlandse mvt-docenten en leerlingen aan de hand van vragenlijsten en interviews. Zowel docenten als leerlingen erkennen het belang van collocaties, maar de resultaten laten zien dat de kennis van docenten over het concept en de didactische toepassing ervan vaak beperkt is. Dit bemoeilijkt het bieden van gerichte ondersteuning aan leerlingen. Daarnaast signaleren docenten diverse obstakels bij de implementatie van collocatieonderwijs, met name het ontbreken van een duidelijk didactisch kader. Dit artikel bespreekt de didactische implicaties en benadrukt de noodzaak om collocatieonderwijs structureel en doelgericht te verankeren binnen het vreemdetalenonderwijs.

De invloed van de percepties en overtuigingen van docenten op hun didactische keuzes en lespraktijken is uitgebreid gedocumenteerd, met name binnen het onderzoeksveld van *teacher cognition* (Borg, 2003, 2009). *Teacher cognition* heeft betrekking op de gedachten, kennis en overtuigingen van docenten en op de wijze waarop deze hun onderwijs-

praktijk vormgeven. Borg (2009) benadrukt dat inzicht in deze overtuigingen essentieel is om onderwijspraktijken beter te begrijpen. Een dergelijk bewustzijn stelt docenten bovendien in staat hun eigen handelen kritisch te evalueren en weloverwogen keuzes te maken om hun professionele praktijk te verbeteren. Onderzoek naar *teacher cognition* vormt daarmee een basis voor reflectieve onderwijspraktijken (Bergström et al., 2022) en draagt bij aan een dieper begrip van de denkprocessen van docenten én aan zinvolle onderwijshervormingen (Borg, 2009).

Een thema dat binnen het moderne vreemdetalenonderwijs (mvt) veel empirische en didactische aandacht heeft gekregen, is woordenschatverwerving. Woordenschat vormt immers een fundament van taalontwikkeling. Onderzoek heeft herhaaldelijk aangetoond dat een aanzienlijk deel van de woordenschat bestaat uit vooraf samengestelde woordcombinaties, ook wel *formulaïsche taal* genoemd (Wood, 2020; Wray, 2002). In de literatuur worden hiervoor termen gebruikt als *prefabricated patterns*, *chunks* en *formulaic sequences* (Wray, 2002). Schattingen geven aan dat ongeveer de helft van geschreven Engelse teksten uit dergelijke vaste eenheden bestaat, en sommige onderzoekers stellen

zelfs dat tot zeventig procent van taalgebruik uit zulke combinaties is opgebouwd (Boers & Lindstromberg, 2009; Hill, 2000). Binnen dit brede spectrum nemen *collocaties* een sleutelpositie in. Lewis (2000) bestempelt *collocaties* zelfs als de belangrijkste vorm van lexicale *chunks*.

Collocaties

Een *collocatie* is een combinatie van woorden die frequent en natuurlijk samen voorkomt, zoals *een beslissing nemen* of *hevige regen*. Dergelijke combinaties zijn statistisch veel waarschijnlijker dan willekeurige woordcombinaties. *Collocaties* bestaan doorgaans uit een kernwoord (*headword* of *node*) en één of meer *collocaten*, de woorden die er typisch mee samengaan. In de combinatie *een kans krijgen/benutten/grijpen* is *kans* het kernwoord, terwijl *krijgen*, *benutten* en *grijpen* de *collocaten* zijn. Het kernwoord blijft constant, terwijl de *collocaten* kunnen variëren.

Collocaties kunnen verschillende vormen aannemen, waarvan de meest gangbare zijn: werkwoord–zelfstandig naamwoord (een *beslissing nemen*), bijvoeglijk naamwoord–zelfstandig naamwoord (*hevige regen*) en bijwoord–bijvoeglijk naamwoord (volledig overtuigd). *Collocaties* worden vaak verward met *idiomen*, vaste uitdrukkingen waarvan de betekenis niet letterlijk uit de afzonderlijke woorden kan worden afgeleid. Voorbeelden hiervan zijn *de spijker op de kop slaan* (iets precies goed verwoorden) en *de kat uit de boom kijken* (afwachten). *Idiomen* zijn doorgaans semantisch ondoorzichtig en de afzonderlijke woorden zijn niet vervangbaar.

Collocaties worden in de literatuur grofweg op twee manieren vastgesteld. De frequentiegebaseerde benadering beschouwt *collocaties* als woorden die vaak samen voorkomen, waarbij de nadruk ligt op hun statistische samenhang. De *phraseologische*

benadering daarentegen ziet *collocaties* als lexicale eenheden die worden gekenmerkt door beperkte vervangbaarheid (wat hen onderscheidt van vrije woordcombinaties) en semantische doorzichtigheid (wat hen onderscheidt van *idiomen*) (Cowie, 1994).

Tot dusver heeft onderzoek naar de opvattingen van taaldocenten zich voornamelijk gericht op algemene leerprocessen, *grammatica* en leesvaardigheid, terwijl ‘*language teachers’* understanding of the nature of foreign language vocabulary is largely an unstudied area’ (Bergström et al., 2022, p. 405). Deze studie beoogt die lacune te verkleinen door te onderzoeken hoe *mvt-docenten* in het voortgezet onderwijs *collocaties* conceptualiseren, welke kennis zij hierover hebben, hoe zij deze kennis toepassen in hun lespraktijk, en in hoeverre hun percepties overeenkomen met de ervaringen en attitudes van leerlingen.

Het belang van collocaties in taalonderwijs

Kennis van *collocaties* vormt een essentieel onderdeel van taalvaardigheid en wordt algemeen beschouwd als een sterke indicator van beheersing van de doeltaal (Choi, 2017; Lewis, 1993; Li & Lei, 2022). *Collocatiekennis* verrijkt niet alleen de woordenschat, maar bevordert ook begrip en vloeiendheid doordat leerlingen toegang krijgen tot kant-en-klare taalpatronen (Brinegar, 2021).

Voldoende kennis van *collocaties* stelt leerlingen in staat de taal natuurlijker, accurater en expressiever te gebruiken. Bovendien kan deze kennis de cognitieve belasting verlichten: zinnen hoeven niet woord voor woord te worden opgebouwd, aangezien dergelijke patronen al beschikbaar zijn in het mentale lexicon. Dit schept ruimte voor complexere verwerking en hogere-ordetaalvaardigheden (Nguyen & Webb, 2017). Wanneer die kennis

ontbreekt, stukt de taalproductie juist doordat snelle toegang tot vaste combinaties ontbreekt (Henriksen & Stenius Staehr, 2009). In de onderwijspraktijk worden woorden echter vaak geïsoleerd onderwezen (Ding et al., 2024; Schmitt & Schmitt, 2020). Ondanks het aangetoonde belang van *collocaties* en *collocatiekennis* krijgen deze in het onderwijs en in leermethoden doorgaans weinig expliciete aandacht, waarbij de nadruk vooral ligt op het aanleren van losse woorden (Brown, 2011; El Majidi, in press; Hinkel, 2019; Ur, 2019).

Collocatiecompetentie beïnvloedt verschillende aspecten van taalvaardigheid, met name productieve vaardigheden, en wordt steeds belangrijker naarmate het taalniveau stijgt (Henriksen, 2013; Li & Lei, 2022). Naarmate taalgebruik complexer en preciezer wordt, fungeren *collocaties* als dragers van subtiele semantische informatie. Zij stellen taalgebruikers in staat complexe ideeën beknopt en nauwkeurig te verwoorden en ook eenvoudige betekenissen met grotere vloeiendheid en precisie over te brengen (Henriksen, 2013; Lewis, 2000). Dit onderstreept het belang van *collocatiekennis* vooral in hogere leerjaren, zoals in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs, waar een genuanceerde beheersing van betekenis en vorm wordt verwacht. Dat wordt tevens weerspiegeld in toetspraktijken, zoals de Cambridge English-examens, waarin *collocaties* op hogere niveaus explicieter worden getoetst, met name in het Cambridge Proficiency (CPE)-examen.

Leerproblemen rondom collocaties

Meerdere studies hebben aangetoond dat leerders van vreemde talen vaak een beperkte kennis van *collocaties* hebben (bijv. Nguyen & Webb, 2017). Laufer en Waldman (2011) vergeleken teksten van L2-leerders met die van moedertaalsprekers op basis van een cor-

pusgebaseerde benadering. Uit hun bevindingen bleek dat zelfs gevorderde L2-leerders aanzienlijk minder *collocaties* gebruikten en meer fouten maakten in hun gebruik ervan dan moedertaalsprekers. Dit wijst erop dat de *collocatiecompetentie* van L2-leerders onderontwikkeld blijft, zelfs wanneer zij over een brede woordenschat beschikken.

Leerlingen herkennen *collocaties* vaak niet als vaste combinaties. Tijdens het lezen geven zij doorgaans prioriteit aan tekstbegrip boven taalkundige vorm, waardoor zij lexicale kenmerken zoals *collocaties* over het hoofd zien (Peters, 2009). Dit heeft mogelijk weinig invloed op receptieve vaardigheden, maar vormt een duidelijke belemmering voor productieve taalvaardigheid (Wolter, 2020). Zoals Laufer en Waldman (2011, p. 651) concluderen: ‘The overall picture that emerges on the basis of collocation studies is that the use of collocations is problematic for L2 learners, regardless of the number of years of instruction they have received in L2, their native language, or type of task they are asked to perform.’

Doel en onderzoeksvragen

Deze studie heeft tot doel inzicht te krijgen in de opvattingen, kennis en praktijken van *mvt-docenten* met betrekking tot *collocaties*, aangezien dergelijke overtuigingen hun didactische keuzes direct beïnvloeden (Borg, 2009, 2018). Tot nu toe is echter weinig bekend over hoe docenten *collocatieonderwijs* conceptualiseren en in de praktijk vormgeven (Adridosh, 2023; Antle, 2018; El Majidi, 2026; Zhang, 2008). Daarnaast onderzoekt deze studie in hoeverre de percepties van docenten overeenkomen met de ervaringen en belevingen van leerlingen. De opvattingen van docenten worden niet altijd volledig weerspiegeld in hun lespraktijk; er kan sprake zijn van een discrepantie tussen

overtuiging en handelen (Borg, 2018). Het perspectief van leerlingen kan waardevolle inzichten in deze mogelijke kloof bieden.

De centrale onderzoeksvragen luiden:

1. Welke opvattingen, kennis en lespraktijken hebben mvt-docenten ten aanzien van collocaties en collocatieonderwijs?
2. In hoeverre sluiten deze opvattingen en praktijken aan bij de percepties van leerlingen?

Methodes

Om inzicht te verkrijgen in de opvattingen en praktijken van taaldocenten met betrekking tot collocatieonderwijs, is een *mixed-methods*-onderzoeksopzet gehanteerd (Dörnyei & Dewaele, 2023). Daarbij zijn kwantitatieve en kwalitatieve gegevens gecombineerd in een sequentieel verklarend ontwerp: eerst werden kwantitatieve data verzameld, waarna kwalitatieve data werden ingezet om deze resultaten te verduidelijken en te verdiepen. De gegevens zijn verzameld via vragenlijsten en semigestructureerde interviews.

Vragenlijstontwikkeling en validatie

De docentenvragenlijst is ontwikkeld op basis van bestaande theoretische kaders binnen het onderzoek naar *teacher cognition*, met name de werken van Pajares (1992), Borg (2003, 2018) en Zhang (2008). Op basis hiervan werden acht kernconstructen onderscheiden:

1. Het belang van collocatieonderwijs
2. Voordelen van collocatieonderwijs
3. Kennis en bewustzijn van collocaties
4. Vertrouwen in eigen didactische vaardigheden
5. Instructiepraktijken bij receptieve vaardigheden
6. Instructiepraktijken bij productieve vaardigheden

7. Belemmeringen bij het onderwijzen van collocaties

8. Behoeftes aan professionalisering

De vragenlijst bestond uit 40 stellingen (vijf per construct), beoordeeld op een vijfpunts-Likertschaal. De inhoud was gebaseerd op bestaande instrumenten en literatuur over de overtuigingen en praktijken van docenten ten aanzien van woordenschat-, collocatie-, grammatica- en schrijfonderwijs. Omdat onderzoek naar collocatieonderwijs onder docenten nog schaars is, was deze brede benadering noodzakelijk om de onderzoeksconstructen volledig te conceptualiseren.

Twee taalonderwijsonderzoekers beoordeelden de conceptversie van de vragenlijst, waarna enkele aanpassingen werden doorgevoerd (zoals het onderscheid tussen receptieve en productieve vaardigheden). Een pilot met tien docenten bevestigde de bruikbaarheid en duidelijkheid van de vragenlijst. De definitieve vragenlijst werd anoniem afgenomen via Qualtrics®. Het eerste deel bestond uit demografische vragen (zoals geslacht, opleidingsniveau, onderwijservaring en lesjaren), terwijl het tweede deel gericht was op de acht inhoudelijke constructen. Voorafgaand aan de dataverzameling werd toestemming verkregen van de ethische commissie. De gegevens werden via Qualtrics® verzameld en geanalyseerd met behulp van beschrijvende statistiek, waarbij percentages werden berekend.

Leerlingenvragenlijst

Om ook de percepties van leerlingen te meten, werd een verkorte versie van de vragenlijst ontwikkeld (12 stellingen), gebaseerd op de docentenversie. De vragen betroffen hun kennis van collocaties, de mate waarin hun docenten hier aandacht aan besteedden, en het belang dat zij hieraan hechtten. De vragenlijst werd getest bij twaalf leerlingen.

De interne consistentie van de vragenlijsten werd bepaald aan de hand van Cronbach's alpha. Voor de docentenvragenlijst varieer-

den de waarden tussen 0,79 en 0,91, wat wijst op een hoge betrouwbaarheid. Ook de leerlingenvragenlijst vertoonde een sterke interne consistentie ($\alpha = 0,79 - 0,83$).

Interviews

Om verdiepende inzichten te verkrijgen en mogelijke discrepanties tussen overtuigingen en praktijk te verkennen, zijn semigestructureerde interviews afgenomen. Enkele gesprekken vonden online plaats via Microsoft Teams. De interviews duurden 20 tot 50 minuten, werden met toestemming opgenomen en volledig getranscribeerd. De data zijn vervolgens geanalyseerd.

Deelnemers

In totaal namen 286 docenten deel, waarvan 50% Engels en 50% andere moderne vreemde talen (met name Frans, Duits en Spaans) doceerden. Een kleine groep onderwees meerdere talen of combineerde taalonderwijs met een ander vak (bijvoorbeeld geschiedenis). De werving vond plaats via sociale media, persoonlijke netwerken en vakverenigingen.

Van de deelnemers was 70% vrouw en het merendeel had meer dan vijf jaar ervaring. 46% had een masterdiploma, 45% had een bachelordiploma en 8% was nog in opleiding. Ruim de helft gaf les in zowel onder- als bovenbouw. De leeftijdsverdeling was ongeveer gelijk verdeeld tussen docenten jonger en ouder dan 45 jaar.

De leerlingenvragenlijst werd afgenomen bij 71 leerlingen uit vier beschikbare klassen: één onderbouw- en drie bovenbouwgroepen (43 meisjes, 26 jongens, 2 non-binaire leerlingen). Twaalf docenten namen deel aan de interviews: vier docenten Engels, vier Duits, drie Frans en één docent Engels/Frans. Binnen deze groep was sprake van variatie in talige achtergrond, opleidingsniveau en werkervaring. Negen docenten hadden een masterdiploma en drie een bachelordiploma.

Resultaten

In dit onderdeel worden de bevindingen uit de vragenlijsten en de interviews gepresenteerd. De resultaten van de docentenvragenlijst worden besproken aan de hand van de acht kernconstructen, waarbij zowel kwantitatieve gegevens als kwalitatieve inzichten worden geïntegreerd.

Het belang van collocatieonderwijs

Een ruime meerderheid van de docenten (84,6%) was het (helemaal) eens met de stelling dat kennis van collocaties belangrijk is voor taalleren. Daarnaast vond 73,8% dat collocaties een fundamenteel onderdeel zouden moeten vormen van het taalonderwijs, 86,7% ondersteunde hun integratie in lesmateriaal en schoolboeken, en 81,1% pleitte voor opname ervan in alle mvt-curricula. Bovendien was 85,3% het ermee eens dat het opnemen van collocaties in het curriculum bijdraagt aan de taalontwikkeling van leerlingen.

Deze opvattingen kwamen ook duidelijk naar voren in de interviews. Sommige docenten waren zich al bewust van het belang van collocaties, terwijl anderen zich daar pas tijdens de vragenlijst en interviews van bewust werden. Eén docent merkte op: 'Eerlijk gezegd dacht ik eerst van niet, want ik kende de term niet en wist niet hoeveel van de taal eruit bestaat... Nu denk ik dat ze belangrijker zijn dan ik dacht' (D9^I). Docenten benadrukten het belang van vroege blootstelling aan collocaties en pleitten ervoor om 'leerlingen vanaf dag één bewust te maken van collocaties en woordenschat aan te leren als volledige combinaties' (D1). Daarnaast wezen zij op de noodzaak om collocatieonderwijs te integreren in woordenschatdidactiek (D3), in het curriculum en de lerarenopleidingen (D8), en in lesmethodes. Sommige docenten gaven aan dat het belang van collocaties toeneemt naarmate het taalniveau van leerlingen stijgt.

Voordelen van collocatieonderwijs

De meeste docenten erkenden dat kennis van collocaties een aanzienlijke invloed kan hebben op taalvaardigheid. Concreet gaf 89% aan dat onderwijs in collocaties de woordenschatkennis van leerlingen vergroot. Ook meldden zij dat collocatieonderwijs bijdraagt aan natuurlijker en vloeiender spreken (79,4%), nauwkeuriger en duidelijker schrijven (67,3%), beter tekstbegrip (81,2%) en het vermijden van lexicale fouten (73,9%).

Deze inzichten werden versterkt in de interviews, waarin docenten benadrukten dat collocaties effectieve communicatie vergemakkelijken en bijdragen aan verschillende aspecten van taalverwerving. Zij gaven aan dat collocatieonderwijs kan 'verrijken wat leerlingen aan taal bezitten' (D4), 'hun taalkennis uitbreiden' (D7), 'hun spreken en schrijfvaardigheid ontwikkelen' (D2) en 'hun lees- en luisterbegrip verbeteren' (D1). Tegelijk waarschuwden zij dat het negeren van collocaties kan 'resulteren in onnatuurlijk taalgebruik' (D7), 'de taalontwikkeling belemmeren' (D8) en 'leerlingen beroven van taalkundige diepgang' (D3).

Kennis en bewustzijn van collocaties

72,5% van de docenten beoordeelde hun begrip van collocaties als goed tot uitstekend, en 70,5% voelde zich zeker over hun kennis van de lexicale en semantische aspecten. Meer dan 80% gaf aan vaardig te zijn in het herkennen van collocatiepatronen. Toch gaf 65,5% aan slechts matige kennis te hebben van didactische strategieën, en 82,8% vond dat er te weinig geschikte bronnen bestaan.

Uit de interviews bleek dat het conceptuele begrip vaak beperkt was. Terwijl de antwoorden op de vragenlijst wezen op vertrouwen met collocaties, lieten de interviews zien dat veel docenten niet duidelijk konden uitleggen wat collocaties zijn. Eén docent gaf aan: 'Voor zover ik me kan her-

inneren, heb ik daar tijdens mijn opleiding geen enkele les over gehad. Ik weet er niets van... dit is de eerste keer dat ik erover hoor' (D4). Bij het vragen om een definitie konden vijf van de twaalf docenten er geen geven, en slechts één gaf een correcte uitleg, gebaseerd op haar intuïtieve begrip. Ook bij het geven van voorbeelden noemden sommige docenten idiomen of samenstellingen in plaats van collocaties.

Vertrouwen in eigen didactische vaardigheden

Een meerderheid van de docenten (52,6%) beoordeelde hun vermogen om collocaties te onderwijzen als goed tot zeer goed, terwijl 32,5% dit als matig en 13,9% als (zeer) beperkt inschatte. Voor het identificeren van geschikte collocaties gaf 50,2% aan dit goed te kunnen, 35,7% matig en 13,9% beperkt tot zeer beperkt. Het uitleggen en illustreren van collocaties werd door 61,5% van de docenten als (zeer) goed beoordeeld, door 30,6% als matig en door 7,9% als (zeer) beperkt.

Het ontwerpen van activiteiten leverde echter lagere scores op: slechts 36,1% voelde zich hierin competent, terwijl 42,5% zichzelf als matig en 21,5% als (zeer) beperkt beoordeelde. Ook bij het begeleiden van leerlingen in het gebruik van collocaties gaf 52% aan dit goed te kunnen, 36,5% matig en 11,5% (zeer) beperkt.

De interviewdata boden verdiepende inzichten in de kloof tussen overtuiging en praktijk. Veel docenten gaven aan zich competent te voelen, maar bleken collocaties in de praktijk slechts sporadisch en vaak onbewust te behandelen. Zoals zij zelf toegaven: '[Hoe kan ik ze onderwijzen] als ik ze zelf niet kan herkennen?' (D11); 'Ik heb zelf veel meer kennis over collocaties nodig' (D12). Een andere docent merkte op: 'Ik mis kennis van specifieke strategieën. Ik zou graag een leidraad hebben voor collocatieonderwijs. Nu baseer ik me vooral op intuïtie' (D3). Ook werd erkend: 'Ik besteed echt te weinig aan-

dacht aan collocaties... misschien één keer per maand' (D5).

Een mogelijke verklaring voor dit verschil tussen ervaren competentie en feitelijke praktijk is verwarring tussen collocaties en andere soorten woordcombinaties. Zo gaf een docent zichzelf een maximale score, maar noemde vervolgens standaardzinnen als collocaties (bijv. *I would prefer if you could give me that*).

Instructiepraktijken bij receptieve vaardigheden

De meeste docenten gaven aan dat zij in hun lespraktijk slechts beperkte aandacht besteden aan collocaties binnen de receptieve vaardigheden. Bij leesvaardigheid meldde 47,4% van de docenten dat zij af en toe collocaties aanwijzen, terwijl 21% aangaf dit zelden of nooit te doen; slechts 27,5% doet dit vaak en 4% altijd. Een vergelijkbaar beeld kwam naar voren bij luistertaken: 40,9% van de docenten gaf aan af en toe collocaties te benoemen en 43,3% zelden of nooit, terwijl slechts 15% dit vaak en minder dan 1% altijd doet.

Ook het helpen van leerlingen bij het herkennen van collocaties in lees- en luisterteksten gebeurt in beperkte mate: 44,5% doet dit af en toe, 33,2% zelden of nooit, en slechts 21,5% vaak of altijd (waarvan 0,8% altijd). Daarnaast moedigt een meerderheid van de docenten leerlingen zelden of nooit (66,8%) aan om belangrijke collocaties uit teksten te noteren; 25,1% doet dit af en toe, 7,3% vaak en slechts 0,8% altijd. Tot slot blijkt dat docenten slechts in beperkte mate gebruikmaken van methoden als begeleidende oefeningen of contextuele activiteiten om leerlingen te helpen collocaties te begrijpen en te onthouden: 57,9% doet dit zelden of nooit, 32% af en toe, 8,8% vaak en 1,6% altijd. Deze resultaten wijzen erop dat er over het algemeen een gebrek is aan systematische en expliciete aandacht voor collocaties binnen de receptieve vaardigheden.

De interviews bevestigden dit beeld. Veel docenten gaven aan geen vaste of systematische aanpak te hebben om de aandacht van leerlingen te richten op collocaties tijdens receptieve taken. Vier docenten meldden dat zij collocaties slechts incidenteel bespreken, bijvoorbeeld wanneer een woordcombinatie verwarring veroorzaakt. Zoals een docent (D1) toelichtte: 'Als ik woordcombinaties tegenkom die verwarring veroorzaken, dan stop ik even om de verschillen uit te leggen.'

Instructiepraktijken bij productieve vaardigheden

De aanpak van docenten met betrekking tot collocaties bij de productieve vaardigheden verschilt nauwelijks van die bij de receptieve vaardigheden. Ook hier blijkt dat de meeste docenten slechts beperkte en inconsistente aandacht besteden aan collocaties. Zo gaf 38% van de docenten aan dat zij af en toe het belang van het gebruik van collocaties benadrukken, terwijl 42,5% dit zelden of nooit doet; slechts 16,3% doet dit vaak en 3,3% altijd. Eveneens bespreekt 35,1% van de docenten soms, en 42% zelden of nooit, verschillende mogelijke collocaten van een bepaalde collocatie; slechts 21,2% doet dit vaak en 1,6% altijd.

Wat betreft het geven van praktische voorbeelden voor het juiste gebruik van collocaties doet 46,1% dit soms, 35,1% zelden of nooit, terwijl slechts 16,3% dit vaak en 2,4% altijd doet. Ook het aanbieden van oefenmogelijkheden voor leerlingen blijkt beperkt: 39,4% doet dit soms, 48,1% zelden of nooit, en slechts 10,2% vaak en 2,4% altijd. Ten slotte gaf 43,7% van de docenten aan soms feedback te geven op het gebruik van collocaties, 34,2% zelden of nooit, en slechts 18,8% vaak en 3,3% altijd.

De interviews bevestigden dit patroon. Slechts één docent gaf aan collocaties expliciet te behandelen bij schrijfpoddrachten in havo 4, maar niet in lagere leerjaren vanwege het lagere taalniveau van de leerlingen.

Belemmeringen bij het onderwijzen van collocaties

Docenten ervaren verschillende obstakels bij het onderwijzen van collocaties, waaronder een gebrek aan geschikt lesmateriaal (60,6%), moeilijkheden bij het selecteren van niveaupassende collocaties (54,5%) en onvoldoende oefenkansen voor leerlingen (50,8%).

De interviewgegevens bevestigden het bestaan van deze knelpunten en brachten aanvullende belemmeringen aan het licht, zoals beperkte eigen kennis, tijdsdruk, curriculumdruk en een gebrek aan leerlingmotivatie. Vooral het ontbreken van expliciete aandacht voor collocaties in lesmethodes en het gemis aan een systematische didactische aanpak werden genoemd als de grootste uitdagingen. Zoals een docent opmerkte: 'Er zijn maar heel weinig oefeningen die collocaties behandelen' (D12). Een andere docent benadrukte: 'Lesmethodeschrijvers moeten collocaties serieuzer nemen' (D6), terwijl een derde kritisch stelde: 'We doen leerlingen tekort met methodes die nauwelijks aandacht besteden aan collocaties. Nederlandse uitgeverijen zouden dit echt serieuzer moeten nemen' (D3).

Het ontbreken van een didactisch kader vormt volgens veel docenten de kern van het probleem. Een docent gaf aan: 'Ik vind het belangrijk, maar ik weet niet hoe ik het moet toepassen' (D4). De behoefte aan praktische richtlijnen werd breed gedeeld: 'We hebben handvatten nodig om het in de praktijk te brengen' (D5). Veel docenten gaven toe vooral op intuïtie te vertrouwen bij het onderwijzen van collocaties—een aanpak die zij zelf als ontoereikend beschouwden. Zoals een docent toelichtte: 'Als ik ze onbewust behandel, weten leerlingen niet eens dat het collocaties zijn'; daarom 'zou het waardevol zijn als collocaties een vast onderdeel van taalonderwijs werden' (D2).

Behoeftes aan professionalisering

De bereidheid tot professionalisering op het gebied van collocatieonderwijs was aanzienlijk: 59% van de docenten wilde deelnemen aan scholing (zoals workshops of webinars), 56% wilde ervaringen uitwisselen met collega's, 70% stond open voor nieuwe werkvormen en 66% wilde digitale tools inzetten.

Een belangrijke verklaring voor deze behoefte aan verdere professionalisering is dat collocaties tijdens de lerarenopleiding nauwelijks aan bod kwamen. Alle geïnterviewde docenten bevestigden dit. D10 merkte op: 'Het is iets waarvan we ons vaak niet bewust zijn, dus het zou goed zijn als er in de opleiding meer aandacht voor kwam.' D8 voegde toe: 'Anders zijn docenten niet voorbereid om collocaties te onderwijzen.' De geïnterviewde docenten benadrukten bovendien de noodzaak van concrete, praktijkgerichte training. Zoals één docent het verwoordde: 'Deze training is dringend nodig – liever vandaag dan morgen' (D6).

Leerlingpercepties²

In de leerlingenenquête werd gevraagd naar hun begrip van collocaties, de mate waarin mvt-docenten hier aandacht aan besteden, en de perceptie van hun belang voor taalverwerving. Uit de resultaten blijkt dat 84,5% van de leerlingen nog nooit van collocaties had gehoord. Daarnaast gaf 94,4% aan slechts weinig collocaties te kennen en meldde 98% dat hun docent het begrip nooit had benoemd. Desondanks vond een ruime meerderheid (74,6%) collocaties belangrijk voor taalvaardigheid, en 67,6% was van mening dat zij een structurele plaats in het taalonderwijs verdienen.

Vergelijking docent- en leerlingpercepties

Docenten en leerlingen zijn het grotendeels eens over het belang van collocaties voor taalverwerving en de noodzaak van integratie ervan in het taalonderwijs. In de prak-

tijk blijkt echter een duidelijke kloof tussen overtuiging en uitvoering. Waar 35–47% van de docenten aangaf soms aandacht te besteden aan collocaties bij receptieve en productieve vaardigheden, gaven leerlingen vrijwel unaniem aan dat het begrip *collocatie* nooit expliciet werd benoemd en er geen gerichte aandacht aan werd besteed tijdens de lessen.

Discussie en implicaties

Deze studie onderzocht de opvattingen, kennis en lespraktijken van mvt-docenten met betrekking tot collocaties en collocatieonderwijs, en in hoeverre leerlingen deze in de lespraktijk terugzien. Dergelijke inzichten zijn waardevol, omdat overtuigingen van docenten hun didactische keuzes en houding ten opzichte van onderwijsvernieuwing sterk beïnvloeden (Borg, 2018).

De resultaten tonen aan dat mvt-docenten in het voortgezet onderwijs de waarde van collocaties breed erkennen. Zij zien collocatiekennis als verrijkend voor de woordenschat en ondersteunend voor zowel taalverwerking als taalproductie, en pleiten voor integratie van collocaties in het reguliere taalonderwijs. Dit sluit aan bij de groeiende erkenning van collocaties als essentieel onderdeel van taalvaardigheid (Schmitt & Schmitt, 2020).

Hoewel docenten het belang van collocaties erkennen, kwam uit de interviews een duidelijke kloof naar voren tussen de zelfgerapporteerde kennis en de feitelijke conceptuele beheersing. Hoewel circa 70% van de docenten aangaf collocaties goed te begrijpen, bleek dit begrip in de praktijk vaak beperkt. Veel docenten verwarren collocaties met andere woordcombinaties, wat wijst op een beperkt conceptueel begrip. Eveneens bleek een discrepantie tussen overtuiging en praktijk: collocaties komen in de meeste lessen slechts incidenteel en impliciet aan bod, waardoor leerlingen weinig kansen krijgen

om ze doelgericht te oefenen of gerichte feedback te ontvangen. Dit bevestigt eerdere bevindingen over de marginale rol van collocaties in het vreemdetalenonderwijs (Antle, 2018; Henriksen & Stenius Staehr, 2009).

Opvallend is dat de leerlingen in deze studie een positieve houding rapporteerden ten aanzien van collocatieonderwijs en dit beschouwden als een waardevolle bijdrage aan hun taalvaardigheid—een bevinding die aansluit bij eerder onderzoek (Antle, 2018). Aangezien de leerlingen voorafgaand aan de enquête slechts een korte uitleg over collocaties hadden ontvangen en geen systematisch collocatieonderwijs hadden gevolgd, is vervolgonderzoek noodzakelijk naar de effecten van expliciete collocatie-instructie in de klas. Dergelijk onderzoek zou niet alleen attitudes, maar ook concrete leeropbrengsten in kaart moeten brengen.

Zoals ook bekend uit onderzoek naar *teacher cognition* (Borg, 2018; Zhang & Liu, 2014), bleken docenten zich niet altijd bewust van de discrepantie tussen hun overtuigingen en hun feitelijke handelen. Vergelijkbare inconsistenties werden eerder vastgesteld bij onderzoek naar zelfgeruleerd leren en feedbackpraktijken (Cheng et al., 2025; Spruce & Bol, 2015).

Ondanks de bewezen meerwaarde van collocatieonderwijs blijft de structurele integratie ervan in het mvt-onderwijs beperkt (Omidian et al., 2017). Zoals betoogd door Pellicer-Sánchez en Boers (2019) zou aandacht voor formulaïsche taal een integraal onderdeel moeten zijn van taalonderwijs. Het ontbreken van een dergelijke benadering kan leiden tot een vertekend taalbeeld, waarbij leerlingen de indruk krijgen dat woorden los van elkaar kunnen worden geleerd en gebruikt (Neary-Sundquist, 2015). Dit probleem wordt verder versterkt door de manier waarop schoolboeken doorgaans met collocaties omgaan: de behandeling blijft vaak oppervlakkig, zonder duidelijke definities,

didactische strategieën of doelgerichte oefenvormen (Brown, 2011; Hoey, 2000; Pellicer-Sánchez & Boers, 2019; Vu & Michel, 2021).

Om dit probleem aan te pakken, is het van belang dat docenten, methodeschrijvers en lerarenopleiders toegang krijgen tot onderzoeksgebaseerde en toepasbare handvatten. Een effectieve aanpak vraagt om meer dan alleen bewustwording: docenten hebben behoefte aan concrete en hanteerbare werkwijzen om collocaties doelgericht in hun lessen te verwerken. Omdat collocaties vaak moeilijk te herkennen zijn en specifieke combinaties relatief zelden voorkomen, is expliciete aandacht in de klas cruciaal om leerlingen te helpen deze patronen te identificeren, te begrijpen en actief te gebruiken. Meer inzicht in de voordelen van een collocatiegerichte benadering van woordenschatonderwijs kan bovendien bijdragen aan een duurzamere en consistentere integratie van collocaties in de lespraktijk (Antle, 2018).

Daarnaast is nader onderzoek nodig naar hoe docenten momenteel omgaan met de didactische uitdagingen van formulaïsch taalonderwijs (Pellicer-Sánchez & Boers, 2019). Alleen wanneer overtuigingen gepaard gaan met passende ondersteuning en een duidelijk didactisch kader, kan collocatieonderwijs daadwerkelijk een bestendige plaats innemen binnen het vreemdetalenonderwijs.

De resultaten van deze studie wijzen bovendien op verschillende structurele obstakels, zoals een gebrek aan geschikt leermateriaal, beperkte differentiatie naar taalniveau en het ontbreken van een samenhangende didactische structuur. Deze problemen zijn eerder signaleerd in de literatuur (Adridosh, 2023; Hinkel, 2019). Er is dan ook dringend behoefte aan vervolgonderzoek naar effectieve aanpakken en concrete lesmodellen voor collocatieonderwijs, in het bijzonder binnen het voortgezet onderwijs, dat tot nu toe relatief weinig aandacht heeft gekregen (Henriksen & Stenius Staehr, 2009).

Conclusie

De opvattingen van docenten beïnvloeden hun lespraktijk en daarmee de leerervaringen van leerlingen. Bewustwording van deze overtuigingen stelt docenten in staat hun intenties beter af te stemmen op hun handelen, wat kan leiden tot effectiever en consistentere taalonderwijs. Deze studie laat zien dat er vaak een kloof bestaat tussen wat docenten belangrijk vinden en wat zij daadwerkelijk in de klas toepassen.

Het onderwijzen van collocaties vormt geen aanvulling, maar een essentieel onderdeel van natuurlijk, accuraat en vloeiend taalgebruik. Om de kloof tussen overtuiging en praktijk te verkleinen, hebben docenten behoefte aan kennis, middelen en didactische ondersteuning om collocaties doelgericht te integreren in hun lessen. Een sterkere verbinding tussen onderzoek, lerarenopleiding en klaspraktijk kan bijdragen aan verdere professionalisering en aan een beter verankerd woordenschatonderwijs.

Voor toekomstig onderzoek is het van belang te verkennen hoe expliciet collocatieonderwijs effectief kan worden vormgegeven op verschillende onderwijsniveaus en binnen verschillende contexten. Dergelijke studies kunnen inzicht bieden in de impact van systematische aanpakken op taalvaardigheid en bijdragen aan de ontwikkeling van een duurzaam model voor woordenschatonderwijs.

DANKWOORD

Graag dank ik alle collega's die de vragenlijst hebben ingevuld en in het bijzonder de collega's die hebben deelgenomen aan de interviews. Tevens gaat mijn dank uit naar prof. dr. Rick de Graaff en dr. Daniel Janssen voor hun waardevolle feedback op de docenten-vragenlijst.

NOTEN

1. Dg verwijst naar docent 9 enz.
2. Voorafgaand aan de leerlingenenquête werd aan de deelnemers uitgelegd wat collocaties zijn.

LITERATUUR

- Adridosh, M. M. (2023). Investigating teachers' perspectives on teaching collocations in undergraduate EFL classrooms in Libyan context. *Journal Asmarya*, 39 (1)12–1.
- Antle, J. B. (2018). *Collocations and action research: Learning vocabulary through collocations*. Bloomsbury Academic.
- Bergström, D., Norberg, C., & Nordlund, M. (2022). 'Words are picked up along the way'—Swedish EFL teachers' conceptualizations of vocabulary knowledge and learning. *Language Awareness*, 31(4), 393–409. <https://doi.org/10.1080/09658416.2021.1893326>
- Boers, F., & Lindstromberg, S. (2009). *Optimizing a lexical approach to instructed second language acquisition*. Palgrave Macmillan.
- Borg, S. (2003). Teacher cognition in language teaching: A review of research on what language teachers think, know, believe, and do. *Language Teaching*, 36(2), 81–109. <https://doi.org/10.1017/S0261444803001903>.
- Borg, S. (2009). Language teacher cognition. In A. Burns & J. C. Richards (Eds.), *The Cambridge guide to second language teacher education* (pp. 163–171). Cambridge University Press.
- Borg, S. (2018). Teachers' beliefs and classroom practices. In P. Garrett & J. M. Cots (Eds.), *The Routledge handbook of language awareness* (pp. 75–91). Routledge.
- Brinegar, M. (2021). Harnessing technology for a lexical approach. *American Journal of Humanities and Social Sciences Research*, 5(7), 35–43.
- Brown, D. (2011). What aspects of vocabulary knowledge do textbooks give attention to? *Language Teaching Research*, 15(1), 83–97. <https://doi.org/10.1177/1362168810383345>
- Cheng, X., Zhang, L. J., & Yan, Q. (2025). Exploring teacher written feedback in EFL writing classrooms: Beliefs and practices in interaction. *Language Teaching Research*, 29(1), 385–415. <https://doi.org/10.1177/13621688211057665>
- Choi, S. (2017). Processing and learning of enhanced English collocations: An eye movement study. *Language Teaching Research*, 21(3), 403–426. <https://doi.org/10.1177/1362168816653271>
- Cowie, A. P. (1994). Phraseology. In R. E. Asher (Ed.), *The encyclopedia of language and linguistics* (pp. 3168–3171). Oxford University Press.
- Ding, C., Reynolds, B. L., & Ha, X. V. (2024). Learners' perceptions of a collocation instruction and practice component in a Chinese EFL context. *The Language Learning Journal*, 52(1), 37–48. <https://doi.org/10.1080/09571736.2022.2098366>
- Dörnyei, Z., & Dewaele, J. (2023). *Questionnaires in second language research: Construction, administration, and processing* (3rd ed.). Routledge.
- El Majidi, A. (2026). Collocation instruction: Second and foreign language teachers' beliefs, knowledge, and practices. *International Journal of Applied Linguistics*, 36(1), 309–321.
- El Majidi, A. (in press). Single-word and formulaic vocabulary in second and foreign language textbooks. *The Language Learning Journal*.
- Henriksen, B. (2013). Research on L2 learners' collocational competence and development: A progress report. In C. Bardel, C. Lindqvist, & B. Laufer (Eds.), *L2 vocabulary acquisition, knowledge and use: New perspectives on assessment and corpus analysis* (pp. 29–56). EuroSLA.
- Henriksen, B., & Stenius Staehr, L. (2009). Processes in the development of L2 collocational knowledge: A challenge for language learners, researchers and teach-

- ers. In A. Barfield & H. Gyllstad (Eds.), *Researching collocations in another language: Multiple interpretations* (pp. 224–231). Palgrave Macmillan UK.
- Hill, J. (2000). Revising priorities: from grammatical failure to collocational success. In M. M. Lewis (Ed.), *Teaching collocation: Further development in the lexical approach* (pp. 47–67). Oxford University Press.
- Hinkel, E. (Ed.). (2019). *Teaching essential units of language: Beyond single-word vocabulary*. Routledge.
- Hoey, M. (2000). A world beyond collocation: new perspectives on vocabulary teaching. In M. M. Lewis (Ed.), *Teaching collocation: Further development in the lexical approach* (pp. 224–244). Oxford University Press.
- Laufer, B., & Waldman, T. (2011). Verb-noun collocations in second language writing: A corpus analysis of learners' English. *Language Learning*, 61(2), 647–672. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9922.2010.00621.x>
- Lewis, M. (1993). *The lexical approach*. Longman Teaching Publications.
- Lewis, M. (2000). There is nothing as practical as a good theory. In M. M. Lewis (Ed.), *Teaching collocation: Further development in the lexical approach* (pp. 10–27). Oxford University Press.
- Li, X., & Lei, L. (2022). Effectiveness of second language collocation instruction: a meta-analysis. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 1–28. <https://doi.org/10.1515/iral-2021-0218>
- Neary-Sundquist, C. A. (2015). Aspects of vocabulary knowledge in German textbooks. *Foreign Language Annals*, 48(1), 68–81. <https://doi.org/10.1111/flan.12126>
- Nguyen, T. M. H., & Webb, S. (2017). Examining second language receptive knowledge of collocation and factors that affect learning. *Language Teaching Research*, 21(3), 298–320. <https://doi.org/10.1177/1362168816639619>
- Omidian, T., Shahriari, H., & Ghonsooly, B. (2017). Evaluating the pedagogic value of multi-word expressions based on EFL teachers' and advanced learners' value judgments. *TESOL Journal*, 8(2), 489–511. <https://doi.org/10.1002/tesj.284>
- Pajares, M. F. (1992). Teachers' beliefs and educational research: Cleaning up a messy construct. *Review of Educational Research*, 62(3), 307–332. <https://doi.org/10.3102/00346543062003307>
- Pellicer-Sánchez, A., & Boers, F. (2019). Pedagogical approaches to the teaching and learning of formulaic language. In A. Siyanova-Chanturia & A. Pellicer-Sánchez (Eds.), *Understanding formulaic language: A second language acquisition perspective* (pp. 153–173). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315206615>
- Peters, E. (2009). Learning collocations through attention-drawing techniques: A qualitative and quantitative analysis. In A. Barfield & H. Gyllstad (Eds.) *Researching collocations in another language: Multiple perspectives* (pp. 194–207). Palgrave Macmillan.
- Schmitt, N., & Schmitt, D. (2020). *Vocabulary in language teaching*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108569057>
- Spruce, R., & Bol, L. (2015). Teacher beliefs, knowledge, and practice of self-regulated learning. *Metacognition and Learning*, 10, 245–277. <https://doi.org/10.1007/s11409-014-9124-0>
- Ur, P. (2019). Teaching multiword units: a teacher's perspective. In E. Hinkel (Ed.), *Teaching essential units of language: beyond single-word vocabulary* (pp. 19–35). Routledge.
- Vu, D. V., & Michel, M. (2021). An exploratory study on the aspects of vocabulary knowledge addressed in EAP textbooks. *Dutch Journal of Applied Linguistics*, 10, 1–15. <https://doi.org/10.51751/dujal9345>
- Wolter, B. (2020). Key issues in teaching multiword items. In S. Webb (Ed.), *The Routledge Handbook of Vocabulary Studies* (pp. 493–510). Routledge.
- Wood, D. (2020). Classifying and identifying formulaic language. In S. Webb (Ed.), *The Routledge handbook of vocabulary studies* (pp. 30–45). Routledge.
- Wray, A. (2002). *Formulaic language and the lexicon*. Cambridge. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511519772>
- Zhang, F., & Liu, Y. (2014). A study of secondary school English teachers' beliefs in the context of curriculum reform in China. *Language Teaching Research*, 18(2), 187–204. <https://doi.org/10.1177/1362168813505940>
- Zhang, W. (2008). In search of English as a foreign language (EFL) teachers' knowledge of vocabulary instruction. Unpublished PhD thesis, Georgia State University.

ABID EL MAJIDI is docent Engels en Cambridge Engels aan het Montfort College in Rotterdam. Momenteel doet hij postdoctoraal onderzoek naar de didactiek van collocaties. Zijn onderzoeksinteresse richt zich in het bijzonder op vreemdetalendidactiek. E-mail: a.elmajidi@saro.org